

1

Οι λοιμοί και η ἀπελπις Νιόβη

ΟΦοίβος στα είκοσί του χρόνια βρισκόταν στο τρίτο έτος της Ιατρικής Σχολής και από την πρώτη στιγμή το μάθημα που τον εντυπωσίασε περισσότερο ήταν η Μικροβιολογία, που πραγματευόταν τις μολυσματικές αρρώστιες. Οι *από αμφιθεάτρουν παραδόσεις* του μαθήματος ξεκίνησαν με τον καθηγητή της *έδρας*, που ήταν ένας σεβάσμιος στην εμφάνιση και λόγιος γιατρός, ο οποίος, αναφερόμενος στα επιδημικά νοσήματα, τα χαρακτήρισε ως αρρώστιες που προκαλούσαν τον τρόμο στους ανθρώπους από τα αρχαία ακόμια χρόνια.

Περιέγραφε δε με εντυπωσιακό τρόπο τον φόβο που καταλάμβανε τους ανθρώπους, όταν έβλεπαν τους ομαδικούς θανάτους που προκαλούνταν από τις επιδημίες, και αισθανόταν ότι οι ανθρώπινες αυτές απώλειες ήταν διαφορετικές από εκείνες που οφείλονταν στις συνηθισμένες αρρώστιες και στα γηρατειά. Ακόμια συμπλήρωνε ότι, παρά το γεγονός ότι ο άνθρωπος από τότε που εμφανίστηκε στη γη ήταν εξοικειωμένος με τον θάνατο που προκαλούσαν οι διάφορες αρρώστιες αλλά και με τους σκοτωμούς των χιλιάδων στρατιωτών στους πολέμους, η μαζική απώλεια της ανθρώπινης ζωής από τις επιδημίες προξενούσε το αίσθημα της ολοκληρωτικής καταστροφής και απειλούσε την ύπαρξή του.

Προς στιγμήν την ώρα του μαθήματος, δραπέτευσε η σκέψη του Φοίβου στη θεία δίκη που επέβαλαν οι θεοί στους ανθρώπους ως τιμωρία για τις παράνομες και ασεβείς πράξεις τους· μια μορφή τιμωρίας θεωρούνταν και η εκδήλωση του λοιμού, που τον εξομοίωναν με την *πανούκλα* και ταυτίζόταν με την καταστροφή και τον θάνατο όσο καμιά άλλη από τις μολυσματικές αρρώστιες.

Γρήγορα επέστρεψε η προσοχή του στο μάθημα του καθηγητή, ο οποίος ανέφερε ότι οι αρχαίοι Έλληνες απέδιδαν τις επιδημίες στο *μίασμα*, που έστελναν οι θεοί, για να τιμωρήσουν τους θνητούς για τις αμαρτίες τους. Μάλιστα, με παραστατικό τρόπο περιέγραφε την οργή των θεών για όλες τις ασεβείς προς αυτούς πράξεις και, διακόπτοντας για λίγο την εξιστόρηση των επιδημιών, έφερε ως παράδειγμα τη Νιόβη, κόρη του βαθύπλουτου βασιλιά της Παφλαγονίας Ταντάλου, ο οποίος, παρά τη θνητή φύση του, προσκλήθηκε σε γεύμα από τον Δία στον Όλυμπο. Ο Τάνταλος, *επαρθείς* από την πρόσκληση αυτή, ανοσιούργησε προς τους θεούς, αφού προσπάθησε να αφαιρέσει από τη θεία τράπεζα το νέκταρ και την αμβροσία, με τα οποία το θεϊκό αίμα ανανεωνόταν στις φλέβες των θεών και, κατ' αυτόν τον τρόπο, διατηρούσαν την αιώνια νεότητα και αθανασία τους.

Το αποτέλεσμα ήταν να τιμωρηθεί ο Τάνταλος από τον Δία με την ποινή της αιώνιας πείνας και δύψας. Όπως γράφει δε στην *Οδύσσεια* ο Όμηρος, τον συνάντησε στον Άδη ο Οδυσσέας και τον είδε να βασανίζεται όρθιος μέσα σε μια λίμνη. Το νερό έφτανε μέχρι τη γενειάδα του και, διψασμένος, έσκυβε για να το πιει. Τότε το νερό τραβιόταν και χανόταν στον βυθό. Γύρω από τη λίμνη υπήρχαν αχλαδιές, μηλιές, ροδιές και συκιές, αλλά,

κάθε φορά που άπλωνε το χέρι του, φυσούσε δυνατός άνεμος και ξεσήκωνε τους κλώνους των δέντρων, για να μην μπορεί να γευτεί τους γλυκούς καρπούς τους. Έτσι, παρέμειναν παροιμιακές οι εκφράσεις *Ταντάλου τάλαντα, χρήματα, πλούτη* αλλά και *Ταντάλεια δίκη*, για να δηλώνεται η ευμάρεια του ανθρώπου αλλά και η τιμωρία του για τις άνομες πράξεις του.

Και η Νιόβη εζήλωσεν την έπαρσιν του πατέρα της και τόλμησε να καυχηθεί ότι, παρά το γεγονός ότι δεν ήταν θεά, είχε αποκτήσει με τον βασιλιά των Θηβών Αμφίωνα επτά γιους και επτά κόρες και ότι γι' αυτό ήταν σπουδαιότερη από τη Λητώ που είχε μόνο δύο παιδιά. Τότε η Λητώ οργίστηκε από την αυθάδεια και την προσβολή της Νιόβης και ζήτησε από τον Απόλλωνα και την Άρτεμη να θανατώσουν με τα τόξα τους όλα τα παιδιά της. Ο Δίας θύμωσε και απολίθωσε για λίγες ημέρες όλους τους ανθρώπους, ενώ τα άψυχα σώματα των Νιοβιδών έμειναν άταφα για εννέα ημέρες, τα οποία τελικά έθαψαν οι θεοί τη δέκατη ημέρα. Η Νιόβη, απολιθωμένη και αυτή, μεταμορφώθηκε από τον Δία σε βράχο, από τον οποίο έτρεχαν τα δάκρυά της και κυλούσαν στις σχισμές του όπως το δροσερό πηγήσιο νερό.

Ενώ ο σπουδαίος καθηγητής εξιστορούσε τους μάθους του Ομήρου και του Απολλόδωρου, η σκέψη του Φοίβου ξέφυγε πάλι και ταξίδεψε στο Μουσείο Ουφίτσι της Φλωρεντίας, το οποίο είχε επισκεφθεί στην πρώτη του φοιτητική εκδρομή στην Ιταλία. Εκεί είχε θαυμάσει το περίφημο αέτωμα που φιλοτέχνησε ο Σκόπας με τα δεκα-

έξι αγάλματα, τα περισσότερα από τα οποία βρίσκονταν σε αυτό το μουσείο. Στη μέση βρισκόταν η Νιόβη, που κρατούσε στην αγκαλιά της τη νεότερη κόρη της και με το σώμα της προσπαθούσε να προστατεύσει έναν από τους γιους της, ενώ γύρω της βρίσκονταν οι υπόλοιποι Νιοβίδες, τοξοβολημένοι από τον Απόλλωνα και την Άρτεμη. Άλλα, και τον καλυκωτόν κρατήρα, δηλαδή το ερυθρόμορφο αγγείο, είχε θαυμάσει σε μια επίσκεψή του στο Μουσείο του Λούβρου στο Παρίσι. Ήταν και αυτό έργο του άγνωστου Ζωγράφου των Νιοβιδών. Στη μία όψη του απεικόνιζε δύο από τα παιδιά της Νιόβης να βρίσκονται νεκρά στο έδαφος από τα βέλη, ένα τρίτο να τρέχει για να γλιτώσει από το βέλος του Απόλλωνα και ένα άλλο να βρίσκεται πίσω από την Άρτεμη που ετοίμαζε τη σαΐτα της. Ακόμα, ήλθαν στον νου του

οι περίφημοι πίνακες

του Τιντορέττο και

του Νταβίντ, τους

οποίους θαύμαζε

σε ασπρόμαυρες

εικόνες στις εγκυκλο-

παίδειες που διάβαζε.

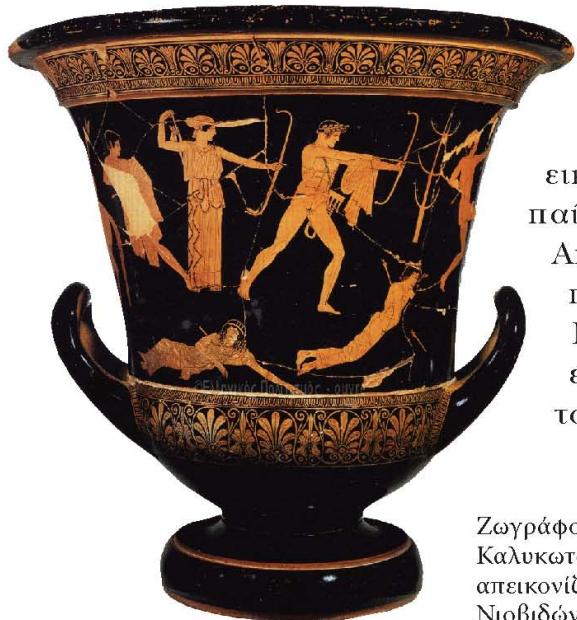
Απεικόνιζαν την απέλ-

πιδα προσπάθεια της

Νιόβης να διασώσει

έστω και έναν από

τους Νιοβίδες της από

Ζωγράφος των Νιοβιδών –
Καλυκωτός κρατήρας που
απεικονίζει τον θάνατο των
Νιοβιδών, Μουσείο του Λούβρου,
Παρίσι.

Jacopo Tintoretto – «Ο Απόλλωνας και η Άρτεμη σκοτώνουν τα παιδιά της Νιόβης» (1545), Gallerie Courtauld, Λονδίνο.

Jacques-Louis David – «Ο Απόλλωνας και η Άρτεμη σκοτώνουν τα παιδιά της Νιόβης» (1772), Μουσείο Τέχνης του Ντάλας.